

Арабаев пресс

Окуу – түндө алдындагы шам чырак,
Билим алсаң маңдай ачык жакырап
сөздүн автору: Ж. Баласагын

№ 004(04) / 20-МАРТ / 2019-ЖЫЛ

ЖЕЛБИРЕЙТ - БИЛИМ БАЙРАГЫ

И. АРАБАЕВ АТЫНДАГЫ КМУнун РЕКТОРУ ТӨЛӨБЕК АБДЫРАХМАНОВ АБЫЛОВИЧ!

Кадырлуу агай-эжелер! Урматтуу кесиптештер, сүйүктүү студенттер!
Сиздерди жаз мезгилинин жарчысы болгон Нооруз майрамыңыздар менен чын дилимден куттуктайм! Бул күн Сиздердин үйүңүздөрдө жана жумушунузда жаңы кубанычтарды, ийгиликтерди жана жаңыланууну алып келген жакшылыктардын башаты болсун. Ар бириңиздердин таза жана аруу максаттарыңыздардын орундалышына тилектешмин. Кут уялаган университети-бизде ар дайым өсүп-өнүү, жетишкендиктер болсун! Баарыңыздарга бекем ден соолук, бакубатчылык, бакыт-таалай каалайм! Ноорузда эмне тилек кылган болсоңузда, ошол тилек-максаттарыңыздардын баарысы ишке ашуусуна тилектешмин. Дагы бир жолу майрамыңыздар менен!

● АЛАС, АЛАС...

УЛУСТУН УЛУУ КҮНҮ -

НООРУЗ

МАЙРАМЫҢЫЗДАР МЕНЕН!

СТУДЕНТИ-БИЗ
“КЫРК КЫЗ”
СЫНАГЫНА
КАТЫШЫП
ТАЛАНТЫН
КӨРГӨЗДҮ

6-бетте

АБДЫГАНЫ ЗРКБАЕВ
“И. АРАБАЕВ
АТЫНДАГЫ
КМУ
ЖҮРӨГҮМӨ
ЖАКЫН,
СЕБЕБИ...”

5-бетте

КМУда ишебилик өттү

16-март өлкө боюнча ишембилик деп жарыяланып, республикада бак-дарактарды, көчөлөрдү тазалоо иштери жүрдү. Мындай тазалануу ишинен И. Арабаев атындагы КМУ да четте калган жок. Университеттин административдик жамаатында эмгектенген ректор Төлөбек Абдырахманов баш болгон эмгек жамаат, мугалимдер жана студенттер чогулуп, окуу жайдын тегеретесин шыпырып тазалашты.

ТАГДЫРДЫН ӨГӨЙ
БАЛАСЫНДАЙ
БОЛУП ЖҮРДҮМ

6-бетте

СТУДЕНТТЕР ЖОГОРКУ КЕҢЕШТЕ ДЕПУТАТ МЕНЕН ЖОЛУГУШТУ

Университеттин алдындагы Манас таануу институтунун студенттери Жогорку Кеңешке барып, ЖКнын “Кыргызстан” фракциясынын төрагасы Алмаз Батырбеков менен жолугушту. Жолугушуу учурунда “татыктуу билим, татыктуу жашоо” экенин баса белгилеген эл өкүлү студенттерди билимге умтулууга чакырды. Жолугушуунун соңунда депутат айрым студенттерге китеп белек кылды.

АЛТЫ
СТУДЕНТ,
БИР
АГАЙЫБЫЗ
АЛЫСКИ
АРАБИЯДА
ЖҮРҮШӨТ

3-бетте

Аластоо

Алас, алас, алас!
 Ар балээден калас.
 Жаңы жыл келди,
 Нооруз келди!
 Жер жаңырып, чөп чыкты,
 Желин жарылып, сүт чыкты!
 Жер бетине жапжашыл чөп чыкты.
 Оо, жараткан!
 Жакшылыгыңды аяба!
 Кампабызга дан толсун,
 Дасторконубузга нан толсун.
 Үлүшүбүзгө мал толсун.
 Аксакалдарыбыз акылман болсун,
 Байбичелерибиз мээрман болсун!
 Келин-кыздар ыймандуу болсун,
 Жигиттерибиз эр жүрөк, баатыр болсун!
 Өлкөбүздө тынчтык болсун!
 Айдан аман,
 Жылдан эсен бололу!
 Алас, алас, алас!

Ноорузда айтылуучу ак бата!

“Арыба, Нооруз!
 Келе бер, Нооруз!
 Элибиз айдан аман, жылдан эсен болсун!
 Талаабызга ак нан берсин!
 Алдыбыздан ак дасторкон,
 Башыбыздан бак-дөөлөт,
 Ырыс-кешик, ынтымак,
 Узун өмүр ырааккерчилик кетпесин!”
 Улусуң оң болсун,
 Ак мол болсун,
 Улус күн бакты алып келсин,
 Төрт түлүк малды алып келсин.
 Улус күн береке берсин!
 Балаа, жалаа жерге кирсин!
 Күлүгүң миништүү болсун!
 Көңүлүң улустуу болсун!
 Пейилиң жуугуштуу болсун!
 Ар бир нерсени азыр берсин!
 Кеткениңди келтирсин!
 Кемтигиңди толтурсун!
 Бак-дөөлөттү кудайым,
 Насып этип болтурсун
 Оомийиң”

Тилчи эжелердин мааракеси куттуу болсун!

15-мартта университеттин Филологиялык билим берүү практикалык курсу кафедрасынын окутуучулары КМУнун «Ардактуу профессору» Зухра Кадыркулованын 70, профессор Сайра Аманбаеванын 70 жана доцент А.Абдыкалыкованын 50 жылдык кутман курак юбилейлик мааракелерине арналган «Агартууга арналган өмүр» аттуу маданий иш-чарасын өткөрүштү. Иш чарага ректор Төлөбек Абдырахманов, ректордун окуу иштери боюнча орун басары, проректор Тууганбай Коңурбаев катышып, куттуктоо сөздөрүн айтып, маараке ээлерине белектерин тапшырышты.

Биофакта ачык сабак өттү

Биология факультетинин мугалимдери жана 2-3-4- курстун студенттери менен биргеликте ачык сабак өткөрүштү. Ал ачык сабакка факультет деканы Маматкан Чоров өзү катышты. Студенттер ачык сабак учурунда “гельминтах” деген биологиялык терминди чечмелеп, анын иликтениши тууралуу айтып берүүгө аракет жасашты.

КГУ имени И.Арабаева прошла открытая лекция по МООК

Профессор из университета Аликанте (Испания) Серджио Лучан Мора 6 марта провел открытую лекцию, посвященную Массовым Открытым Он-лайн Курсам (МООК).

Цель открытой лекции – дать профессорско-преподавательскому составу КГУ им. И.Арабаева представление о МООК, его преимуществах и необходимости широкого применения МООК в преподавании для более эффективного обучения студентов.

Профессор Серджио Лучан Мора рассказал об истории возникновения и развития МООК, о современном состоянии в этой сфере и всем разнообразии платформ МООК как англоязычных, так и русскоязычных.

Указал названия популярных платформ для МООК: Udemy, Udacity, EDX, MITx, Coursera, Khan Academy. Из российских платформ – это Lektorium.

Докладчик предоставил аудитории все адреса и ссылки на самые популярные курсы и платформы по МООК.

В последние годы появилась еще одна российская платформа для МООК – это STERIK.

Мугалим болчу студенттер практикадан өтүшүүдө

Университеттин педагогикалык факультетинин студенттери учурда борбор калаадагы айрым алдынкы мектептерде өндүрүштүк практикаларын өтөп жатышат. Мисалы, жакында эле Бишкек шаарындагы №5 компьютердик гимназияда практика өтөп жаткан студенттердин сабак учурундагы практикалык иши менен педагогика илимдеринин кандидаты, доценттин милдетин аткаруучу Н.Э.Абдраева барып таанышып келди. Маалым болгондой, баш калаадагы бир катар мектептердин жетекчилери студенттер окууларын аяктаса, мугалим кылып ишке алууга даяр экендиктерин билдиришкен.

Кут болсун туулган күнүңүз!

Университеттин жаштар иштери боюнча бөлүмдүн жетекчиси Жайна Садыкбекованы 16- март өтүп кеткен туулган күнү менен куттуктайбыз. Кесиптешибизге бекем ден соолук, иштерине албан ийгиликтерди каалайбыз. Жакшы күндөрдө чогу бололу!

“Билге” командасына ийгилик!

Тарых жана социалдык укук боюнча факультетинде аракетин күчтүү студенттерден түзүлгөн “Билге” аталышындагы тайпа жакшы иш чараларды көп өткөрөөрү байкалууда. Мисалы, жакында эле экс-президент Роза Отунбаева да дал ушул команданын балдары менен кезигип, маектешти. Андан кийин аталган команда Илим иштер боюнча проректор Эмил Каниметовдун катышуусунда дагы бир илимий талкуу өткөрүштү. Мындай күчтүү команданын университетте болгону албетте кубандырбай койбойт!

СПИД и его профилактика

15 марта в КГУ прошел интегрированный урок под названием «СПИД и его профилактика». На урок была приглашена врач А.Конбаева, которая познакомила учащихся с инфекционным заболеванием СПИД – чумой XXI века, которого не нужно бояться, а нужно знать, как бороться с этим заболеванием.

«Молодые люди могли получить консультацию психологов, пройти бесплатное анонимное экспресс-тестирование на ВИЧ. Каждый студент должен задуматься о своем здоровье и быть осторожным», – рассказала А.Конбаева.

«Также мы хотим, чтобы все помнили, что ВИЧ-инфицированные люди живут в нашем городе и мало чем отличаются от остальных – просто у них есть хроническое заболевание, совсем не обязательно приобретенное благодаря темному прошлому», – отметила она.

○ КЫЗЫКТУУ СТУДЕНТ!..

Университетибиздеги өнөрлүү студенттер

МЫНДАН АРЫ ТАЛАНТУУ, ИЙГИЛИКТҮҮ СТУДЕНТТЕРДИ УШИТИП ГЕЗИТ БЕТИНЕ ЧЫГАРЫП, СИЗДЕР МЕНЕН ТААНЫШТЫРЫП ТУРУУНУ ТУУРА КӨРҮП ТУРАБЫЗ УРМАТТУУ И. АРАБАЕВ АТЫНДАГЫ КМУНУН ЭМГЕК ЖАМААТЫ. АНТКЕН МЕНЕН УНИВЕРСИТЕТИБИЗДЕ ТАЛАНТУУ СТУДЕНТТЕР АБДАН КӨП. АЛАРДЫ ЖАМААТ БИЛИП, КОЛДОП- КОШТОП ТУРУУЛАРЫ КЕРЕК. ТАЛАНТТУУ СТУДЕНТТЕР УНИВЕРСИТЕТТИН ЭРТЕҢКИ СЫЙМЫГЫ БОЛУП КАЛААРЫ ТОЛУК МҮМКҮН. ОШОНДУКТАН БҮГҮНТӨН БАШТАП АЛАРДЫН КИМДЕР ЭКЕНИН ЧЕКЕСИМЕН БИЛЕ БАШТАҢЫЗДАР.

МЕДИНА КАЗИЕВА, И. АРАБАЕВ АТЫНДАГЫ КМУНУН ЧЫГЫШ ТААНУУ ЖАНА ЭЛ АРАЛЫК ФАКУЛЬТЕТИНИН ЖУРНАЛИСТИКА БӨЛҮМҮНҮН СТУДЕНТИ.

СУЛУУ КЫЗДАР МЕНЕН СЫЙМЫКТАНАЛЫ

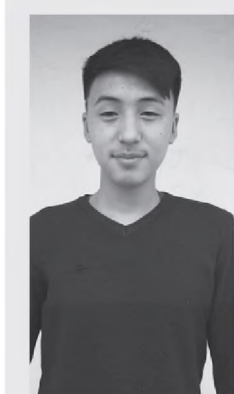
-Медина Казиева, 1997- жылы Нарын облусуна караштуу Ак-Талаа районунда туулган. Учурда И. Арабаев атындагы КМУнун Чыгыш таануу жана эл аралык мамилелер факультетинин журналистика бөлүмүндө 4-курста билим алып жатат. Медина, окуусунан тышкары учурда жаш селки кыздар арасында өтө "популярдуулукка" айланган моделдик өнөр менен алектенет. Буга чейин, тагыраак айтканда 2015- жылы Бишкекте өткөн "Бишкек сулуусу 2015" - сынагына катышып, бешинчи орунду багындырган. Ошондон тарта Медина моделдик өнөрдү аркалап, учурда көрүнүктүү дизайнерлер менен иш алып барууда. Бул аралыкта ырчылар менен да иштешип, ырчылардын бир катар клиптерине тартылууга жетишкен. Мисалы, Замир мырза аттуу ырчынын "Берекем" деген ырында башкы ролду жараткан. Айтор, университетибизде Медина сыяктуу мода дүйнөсүнө аралашкан сулуу кыздардын саны арбын экени кубандырат.

КУДАЙБЕРГЕН РАЙЫМКУЛОВ, И. АРАБАЕВ АТЫНДАГЫ КМУНУН МАНАС ТААНУУ ИНСТИТУТУНУН 2- КУРСУНУН СТУДЕНТИ:

КӨПЧҮЛҮКТҮН КӨЗҮН КҮЙГҮЗГӨН СТУДЕНТКЕ БАРАКЕЛДЕ!

-Кудайберген Райымкулов таланттуу студенттердин бири. Ийгилиги барган сайын арбып баратканын байкоого болот. Кудайберген, окуудан тышкары сүрөт тартуу менен алектенет. Сүрөттү карандаш же башка курал менен эмес, кадимки колго илешпеген скрепканын зымдары менен тартып, көпчүлүктү таң калтырып жатканын айта кетпесек болбойт! Учурда студенттин тарткан сүрөттөрүнө жарандардын кызыгы артып, атайын буйрутма берип, тарттырып жатышканы да маалым. Таланттуу студент буга чейин улуу манасчы Сагынбай Орозбаковдун сүрөтүн тартып, өзү окуган И. Арабаев атындагы КМУнун алдындагы Манас таануу институтуна белекке берсе, андан кийин мамлекеттик жана коомдук иштер Исхак Разаковдун, улуу жазуучу Чыңгыз Айтматовдун сүрөттөрүн тартып, буйрутма берген жарандарга тапшырган. Учурда белгилүү саясатчы, режиссёр маркум Дооронбек Садырбаевдин сүрөтүн тартуу менен алектенүүдө. Эске салсак, быйыл республикада кыргыздын учурундагы кыраан инсанды Д. Садырбаевдин 80 жылдыгы белгиленээри айтылууда.

Данияр Эмильбеков, И. Арабаев атындагы КМУнун Япон таануу институтунун студенти:

-Данияр, университетибиздеги таланттуу студенттердин бири. Окуудан тышкары музыка менен алектенет. Гитара, комуз, аккордеон, айтор, музыкалык аспаптардын көбүндө кол ойнотот. Жакында эле университеттин жатаканасында балдар арасында өткөн "талантуу жигиттер" кароо сынагында биринчи орунду багынтып, Ошондой эле жапон тилинде эркин сүйлөйт. Жапониядан окуп келсем деген тилеги зор.

НУРСУЛТАН НАДЫРБЕК УУЛУ, И. АРАБАЕВ АТЫНДАГЫ КМУНУН ФИЛОЛОГИЯ ФАКУЛЬТЕТИНИН 3-КУРСУНУН СТУДЕНТИ:

КОЛУНАН КӨӨРҮ ТӨГҮЛГӨН УСТА СТУДЕНТ

-Нурсултан да таланттуу студенттердин бири. Учурда университеттин филология факультетинде 3-курста билим алып жатат. Нурсултан кара сөз, макала, ангемени мыкты жазат. Келечекте мыкты жазуучу чыгаарынан да үмүтүбүз чоң. Жазмакерлик талантан тышкары Кудай Нурсултанга устачылык өнөрдү бериптир. Жыгач, темир жасалгасын мыкты жазаарын өз көзүбүз менен көрдүк. Окуудан тышкары колунан көөрү төгүлгөн устачылык өнөрү менен акча таап, оокат кылаарын студент жашырбайт. Көздүн жоосун алган мыкты дарбазаларды, эшик, терезе тоскон торлорду жазап сатат экен. Азыркы тапта таланттуу студент тапкан акчасын чогултуп, Бишкектин бир бурчуна китеп дүкөнүн ачсам деп аракет кылып жатыптыр. Ишиндин илгерилөөсүнө тилектешпиз.

КАДЫРБЕК КӨКҮНБЕК УУЛУ, И. АРАБАЕВ АТЫНДАГЫ КМУНУН КӨРКӨМ ӨНӨР ЖАНА БИЛИМ БЕРҮҮ ФАКУЛЬТЕТИНИН 4-КУРСУНУН СТУДЕНТИ:

ТАТАНТЫ ТАШКЫНДАГАН КАДЫРБЕК

-Кадырбек таланттуу студент. Ыр-дайт, музыкалык аспаптардын көбүндө кол ойнотот. Мындан тышкары сүрөт тартат. Тарткан сүрөттөрү борбор калаа Бишкектеги "Галлерия" деп аталган сүрөт дүкөнүндө сатылууда. Тарткан сүрөттөрү чынында жакшы экенин өз көзүбүз менен көрүп ынандык. Баалары да анча кымбат эмес экен. Баса, Кадырбектин тарткан сүрөттөрүнө чет өлкөлүк кардарлар абдан кызыгып жатышыптыр. Анткени алар билишет да. Жакшы сүрөт кандай болоорун. Кыскасы, студентибиз Кадырбектин таланты абдан ташкындоодо. Мындай таланттуу студенттер менен И. Арабаев атындагы КМУнун эмгек жамааты кантип сыймыктанбай кое алабыз. Талантыңа таазим Кадырбек иним.

АЛТЫ СТУДЕНТ, БИР АГАЙЫБЫЗ АЛЫСКИ АРАБИЯДА ЖҮРҮШӨТ

9 марттан 23- мартка чейин өтүлүүчү Сауд Арабиясындагы маданий жана спорт өкүлдөрү катышкан эл аралык иш чарага И. Арабаев атындагы КМУнун алты студентти жана бир мугалими катышууда. Алты студенттин үчөө КМУнун спортту сүйгөн, спортчу студенттери болсо, үчөө англис тилин жакшы билгендиктен волонтер болуп иш алып барышууда. Аталган студенттерди дене тарбия бөлүмүнүн ага окутуучусу Дыйканов Иличбек агай жетектеп барган. Волонтер болгон студенттердин бири университетибиздин лингвистика институтунун студентти Жаңыбаева Асел. Ал буга чейин Кыргызстанда өткөн экинчи жана үчүнчү "Көчмөндөр оюндарында" волонтер болуп иштеген. Ошондой эле былтыр жыл соңунда президент Сооронбай Жээнбековдун колунан президенттин стипендиясын алган. Сауд Арабияда өтүп жаткан фестивал "Camel Fest" деп аталат. Ага 98 мамлекеттен спортчулар жана маданий өкүлдөр катышууда. Иш-чарага катышуу үчүн кыргызстандыктарга эң көп — 2000дей квота бөлүнүп, 15 гектар жер ажыратылганы кабарланган. Чыгымды болсо уюштуруучулар төлөйт.

Нооруз

- аруулуктун, тазалыктын, жаңылануунун майрамы

Ноорудун тарыхы зороастризм динин негиздөөчү Зардушт пайгамбар менен байланыштуу. Биздин заманга чейинки 2 миңинчи жылдары Борбордук Азиядан Волга дарыясына чейинки аймакта индоарийлер мекендеген. Алар - азыркы Ирандагы зороастрийлердин жана Индиядагы индоарий брахмандардын түпкү теги. Биздин заманга чейинки 549-325-жылдары перстердин Ахеменид падышаларынын урук-тукуму бийлик жүргүзгөн кезде зороастризм дини кенен жайылып, зороастрий календары түзүлгөн. Бул динге ишенгендер сууга, отко, асманга, жерге табынышып, арбактарга сыйынышкан. Күн менен Түндүн теңелген мезгили катары 21нен 22-мартка караган түндү эсептеп, «жаңы күн, жаңы жыл келди» деп, жакшылыкка үмүт кылып шаңдуу майрамдык каада-салттарды өткөрүшкөн.

Ал эми кыргыздарда Нооруз байыртадан баркталып келаткан майрам катары белгиленип келет. Бул күнү адамдар жакшылыкка үмүт кылып, эски таарынычтарын унутуп, бири-бирин сыйлап, көзү өтүп кеткен жакындарына, жалпы арбактарга куран окуп бата кылышат. Үй ичин тазалашып, арча менен аласташып, «оору-сыркоо, кырсыктар болбосун» деп, жакшылыкка тилек кылышат. Ар бир үйдө колунан келген даамын, тамак-ашын жасап, дасторкон жайышат. Ноорузда атайын кастарлап жасалуучу даамдын бири - сүмөлөк.

«Сүмөлөк бүгүн кайнаттык, Бешене терим сүртөмүн, Ыйманды бүгүн күтөмүн. Бактыбыз бүгүн ачылсын, Ырыс-кешик чачылсын», -

деп бекеринен айтылбаса керек.

Сүмөлөктү даярдоонун эрежеси мындай.

Сүмөлөктү даярдоонун камылгасы жаңы жылга 10-15 күн калганда башталат. Алгач 5 же 7 кг жакшы сапаттагы буудай тандалып алынгандан кийин тазаланып жуулат да бир күн сууга чыланат. Эртеси көбө түшкөн буудайды супуранын, тактайдын бетине жайыш керек. Өтө кургап кетпеш үчүн улам суу чачып, ал жылуу жерде кармалат. Качан буудай өнүп, жарым карышка жакын калганда сокуга салынып жанчылат. Абдан эзилген буудай чараларга салынып, суу куюлат. Алгач бышыраарда уютулган буудай 5 кг болсо, казанга 10 кг акталган май куюлат. Майга жети токоч бышырып, аксакалдар куран окугандан кийин муздаган майдын 5 кг идишке куюп алынат. Даярдалып коюлган буудайдын

ширелүү суусун дакиден өткөрүп сүзүп алып, казандын кулагынан бир карыштай кем кылып куюлат. Анан ага таза эленген ун салынып, бөлтөгү жоголгонго чейин чалынат. «Эртең жаңы жыл» деген күнү айылдын сыйлуу адамдары атайын сүмөлөк даярдалып жаткан үйгө чакырылат. Алар ун, мейиз, өрүк жана башка азыктардан ала келишип, майдалап-жанчып казанга салышат да, от жагып Кадыр Түн күтүп сүмөлөктү бышыра башташат. Сүмөлөк бышканда казандын үстү жылуу жабылып 5-6 саатча демделет. Айыл аксакалдары, байбичелер келишип, маркумдарга куран окуп бата тилешкенден кийин казандын капкагы ачылат. Сүмөлөктү бышыруунун негизги максаты - аны элге ооз тийгизип алардын ыраазычылыгын жана сообун алуу.

Ноорузда даярдалуучу сыйлуу даамдардын бири - КӨЖӨ.

Ал эми көжөнү даярдоонун эрежеси мындай.

Чоң көжөгө күрүч, нокот, түктөлгөн арпа, буудай, жүгөрү, ун-талкан, ар түрдүү акшак, акталган таруу, маш, сүр эт, жаш эт, ич май, сары май сыяктуу азыктарды эски жылдын кагынчыгы катары чоң казанга бөксөрөөк суу куюп алып, элден мурда эт, анан улам бирден даам салып отуруп, көпкө кайнатып бышырат. Ага пияз, сарымсак, тоонун татымал чөбүнөн кошуп, калемпир себилет. Чоң көжө ар түркүн азык кошулгандыктан даамдуу болот.

Кыргызстанда Ноорузга байланыштуу каада-салттардан тышкары элдик фольклордук ыр-күүлөр жаңырып, улуттук ат оюндары, спорттук мелдештер уюштурулат.

Тууганбай Коңурбаев, И. Арабаев атындагы КМУнун окуу иштери боюнча проректору:

Жаркырап кирип келген жаз майрамы. Улустун улуу күнү - Нооруз майрамыңыздар менен урматтуу жалпы эмгек жамаат, сүйүктүү студенттер, баардыгыңыздарды куттуктайм. Жаз күнүндөй жаркын маанай, ынтымак, ырыска, бакты-таалай дайыма сиздер менен бирге болсун! Улуу Нооруз ар бириниздерге күч-кубат берсин, өмүр гүлүн чачсын. Кыска өмүрдү нускалуу, маңыздуу жашап, жакшылыктарга толтуралы. Майрамыңыздар куттуу болсун!

Кызыктуу маалыматтар

1. Сүмөлөк жөнүндө

"Туркестанские ведомости" (1917-жылга чейин Туркстанда чыккан, Ташкентте басылган орус тилиндеги биринчи гезит) XIX кылымдагы сандарынын биринде бир кызыктуу маалымат жарыяланган. Кыштан аран чыккан айылдыктар, жазында дан эгини жок, ачкачылык каптап турган мезгилде кампаларындагы эң акыркы эгинди жыйнап, ортого коюшкан. Өсүп кеткен данды майдалап, казанга салып, аны "акыркы ырыска" катары көрүп, "эгин бышканга чейин аман-эсен жетели", - деген тилек менен сүмөлөк жасоону салт кылып алган экен. Кыргыздарда бүгүнкү күндө көпчүлүк айылдарда сүмөлөк жасоо - ынтымактын символу катары ушул күнгө жеткен.

УЛУСТУН УЛУУ КҮНҮ - НООРУЗ МАЙРАМЫҢЫЗДАР КУТТУУ БОЛСУН!

2. "Алас, алас! Ар балээден калас!"

Бул сөздөрдү кыргызга түшүндүрүүнүн кажети деле жок. "Өзүбүздү, айланабызды, оюбузду тазарталы, таарынычтарды кечиришели" деген ой менен арча түтөтүп, ырым-жырымын жасашып, улуу кишилер батасын беришкен. Бул ырым жалаң гана Нооруз майрамында колдонбостон, акыркы учурларда той-топулларда символикалуу Умай Энедин катышуусу менен колдонула баштады. Эң кызыгы, "алас-алас" кыргыздарда эле кеңири колдонулуп, казактар кээде эле айтпаса, Ноорузду белгилеген башка элдер дээрлик колдонбойт экен.

3. Нооруз — бул дан эгүү заманы келгени дегендик.

Алгачкы жолу эгин талааларына үрөндү сээп баштаган күн. Ушул күндү дыйканчылыктын башталышы же эмгек майрамы деп коюшат. Кыргыздар табияттын сырын жакшы өздөштүрүп, күндүн узаруу, кыскаруусун, төрт мезгилдин алмашуусун кудум куштарт сыяктуу туюп, ошого жараша көктү жылдыздарды карап эгин сээп, жыйнаган. Марттын жыйырмаасынан кийин жер жылып, анда жетишээрлик нымдуулук болуп, Жер эне даяр болот. Жылнаама да март айынан күн менен ай теңелгенде - Жалган куранда башталып, бул майрам жазында туруктуу белгиленип келген. Кыргыздын ай аттары дагы - 12 айбанаттын ысымы менен аталган жыл санагыбыз күн календарына негизделген.

4. Ноорузду интеллигенция пропагандалап чыккан.

1985-жылы, кайра куруу жана айкындуулуктун биринчи айларында тарыхчылар жана жазуучулар Бишкектеги "Аксакалдар чайханасында" чогулуп алып, Ноорузду майрамдап башташкан. Ошол жерде биринчи жолу майрамдын тарыхый жактарын изилдешип, кыргызча айдын жана жуманын күндөрүнүн аталышын талкуулап чыгышкан. Кыргыз интеллигенциясы унутта калып бара жаткан салттарга кайрылып, аны эл арасына жайылтып, мамлекеттик деңгээлге көтөрүүгө киришкен. Бул жолугушуулар 3-4 жыл уланган. Ал учурда Ноорузду расмий белгилөөгө дагы алты жыл бар эле.

5.

Совет доорунда ачык майрамдоого тыюу салынбаса да, катуу тартипке көнгөн жарандар Ноорузду өзгөчө шаан-шөкөт менен белгилей алган эмес. Кыргызстандын аймагында 1925-жылдан баштап 1991-жылга чейин расмий белгиленген эмес. Эгемендикти алгандан кийин гана календарга киргизилип, кеңири майрамдала баштаган. Ал учурда "жаз майрамы" деген аталыш менен эле айылдарда өтүп келген. Бул күнү короо-жайлар тазаланып, көчөт отургузулуп, түшкө чейин талааларда үрөн сээп, түштөн кийин жаңы кийим кийинип, эл чоң казанды тегерете жаңылыктарды, келечекти талкуулап, жаштар селкинчек тээп белгилешкен. Ошентип, Нооруз жалпы алып караганда эмгек майрамы гана болбостон, маданий жаңылануунун, эзелки мурастарды сактоонун майрамы катары жашап келүүдө.

ТАЖИКСТАН, ӨЗБЕКСТАНДЫН АЙРЫМ ОБЛУСТАРЫНАН КЕЛИП БИЛИМ АЛЫП ЖАТКАН, ОШОНДОЙ ЭЛЕ КЫРГЫЗСТАНДЫН АЙРЫМ ОБЛУСТАРЫНДА ОКУП ЧОҢОЙГОН, УЧУРДА И. АРАБАЕВ АТЫНДАГЫ КМУДА БИЛИМ АЛЫП ЖАТКАН КЭЭ БИР СТУДЕНТТЕРДИ КЕПКЕ ТАРТЫП, НООРУЗ МАЙРАМЫ БОЮНЧА ОЙЛОРУН УКТУК...

КОҢШУ ӨЛКӨЛӨРДӨ ЖАНА КЫРГЫЗСТАНДЫН ОБЛУСТАРЫНДА НООРУЗ КАНДАЙ МАЙРАМДАЛАТ?

АКЫЛБЕК МАХКАМБАЕВ, ТАЖИКСТАНДЫН ЖЕРГЕ-ТАЛ ЖЕРГЕСИНДЕ ТУУЛУП ӨСКӨН, И. АРАБАЕВ АТЫНДАГЫ КМУНУН ЧЫГЫПШ ТААНУУ ЖАНА ЭЛ АРАЛЫК МАМИЛЕЛЕР ФАКУЛЬТЕТИНИН 4-КУРСУНУН СТУДЕНТИ:

– Нооруз бул түрк тилдүү элдердин жаңы жылы деп билем. Мен Тажикстандын Жерге-Тал жергесинде туулуп өскөм. Мектепти ошол жактан бүтүрүп, И. Арабаев атындагы КМУга окууга тапшыргам. Биздин Жерге –Тал айылыбызда деле Нооруз Кыргызстандагыдай белгиленет. Улуттук оюндар ойнолот. Мисалы, кыргыз күрөш, кол күрөш, аркан тартмай ж.б. Өзгөчөлүгү оюнду уруу-уруулар арасында ойнойбуз. Ноорузду ынтымактын, достуктун майрамы деп эсептейбиз.

ДИЛОРАМ БУРХАНОВА, ӨЗБЕКСТАНДЫН ЖИЗЗАК ОБЛУСУНА ҚАРАШТУУ НУШКЕНТ АЙЫЛЫНДА ТУУЛУП ӨСКӨН, УЧУРДА И. АРАБАЕВ АТЫНДАГЫ КМУНУН СТУДЕНТИ:

Өзбекстан жергесинде ноорузду жыл башы деп элдер ар түркүн тамак аштарды самсы, манты, чүчбара, оромо жасап, сүмөлөк кайнатып, аябагандай жагымдуу маанайда тозушат. Талаага чыгып дасторкон жайышат. Жайлоого чыгабыз деп коёбуз. Улуттук оюндардын баары ойнотулат. Ошол эле, кыргыздарда ойнолуп аткан

ЭЛАМАН ГАЙБЫЛДАЕВ, И. АРАБАЕВ АТЫНДАГЫ КМУНУН ГЕОГРАФИЯ, ЭКОЛОГИЯ ЖАНА ТУРИЗМ ФАКУЛЬТЕТИНИН 2-КУРСУНУН СТУДЕНТИ:

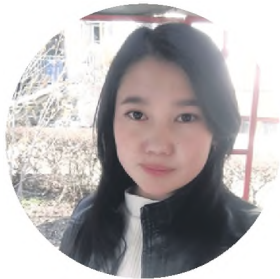
Нооруз бул элибизде илгертен бери майрамдалып келе жаткан майрамдарынын бири да. Улуттук майрам. Бул майрам абдан жогорку деңгээлде майрамдалууга тийиш. Мен мисалы Нарын облусунун Нарын районуна караштуу Жерге-Тал айылында туулуп өскөм. Нарында улуттук майрам улуттук каада-салттардын негизинде майрамдалат. Улуттук оюндар ойнотулат, улуттук тамак-аштар жасалат дегендей. Аталган майрамды жогорку деңгээлде майрамдасак болбойт!

АЛТЫНБЕК БЕЛЕК УУЛУ, И. АРАБАЕВ АТЫНДАГЫ КМУНУН ТАРЫХ ЖАНА СОЦИАЛДЫК УКУК ТААНУУ ФАКУЛЬТЕТИНИН 3-КУРСУНУН СТУДЕНТИ:

Нооруз түрк тилдүү элдердин эчактан берки майрамдалып келе жаткан улуу майрамдарынын бири эмеспи. Кыргызстандын башка облустары сыяктуу эле Ысык-Көл облусунда дагы нооруз жогорку ден-

гээлде майрамдалат. Майрам музыка-бийдин коштоосунда шаан-шөкөт менен өтөт. Улуттук тамак аштар жасалат. Кыскасы нооруз жакшы майрам. Бала кезден бери ноорузду күтүп майрамдап келебиз.

УУЛЖАН БЕКМУРАТОВА, И. АРАБАЕВ АТЫНДАГЫ КМУНУН ИНФОРМАТИКА ФАКУЛЬТЕТИНИН 1-КУРСУНУН СТУДЕНТИ:

Мен Баткен облусунда туулуп өскөм. Нооруз салттуу майрам болгондуктан, улуттук тамак-аштар жасалып, улуттук оюндар ойнотулат. Улуттук музыка жаңырат дегендей. Менин оюмча Кыргызстандын баардык аймактарында тең эле нооруз бирдей майрамдалса керек. Нооруз эң жакшы майрам. Улуттук майрам, ошондуктан ноорузду жакшы майрамдоого тийишпиз.

КЕРЕЗ АБДЫШОВА, И. АРАБАЕВ АТЫНДАГЫ КМУНУН ИНФОРМАТИКА ФАКУЛЬТЕТИНИН 1-КУРСУНУН СТУДЕНТИ:

– Мен туулуп өскөн Чүй облусунда деле нооруз башка облустар сыяктуу эле майрамдалат го деп ойлойм. Сүмөлөк кайнатылат, аш басылат, кой союлуп эт тартылат ж.б. Кыргыздын улуттук майрамы ноорузду жогорку деңгээлде майрамдоого тийишпиз. Жигиттер улак тартып жүрүшөт акыркы учурларда.

Даярдаган **ДАСТАНБЕК КЫЗЫ ЗУЛХАЯ**, И. Арабаев атындагы КМУнун студенти

КААРМАН...

Абдыганы Эркебаев, мамлекеттик жана коомдук ишмер, Кыргыз Республикасынын Улуттук Илимдер академиясынын академиги, И. Арабаев атындагы КМУнун “Гуманитардык илимдерди изилдөө борборунун” директору:

“И. Арабаев атындагы КМУ жүрөгүмө жакын, себеби...”

– Абдыганы Эркебаевич, убагында И. Арабаев атындагы КМУда иштегениңиз университетте иштеген инсандардын кобүно маалым. Азыркы тапта да аталган окуу жайда эмгектенип жатасыз. КРнын Улуттук Илимдер Академиясынын жетекчиси кызматынан бошогон соң, Сизге көп эле жетекчилик кызматтар сунушталганын уктук эле. Ал кызматтардын бирөөно да барбай, бул университетке келип иштеп калышыңыздын себеби эмне?

– Туура айтасың Мирлан! Биринчиден, Силерге маалым болгондой И. Арабаев атындагы КМУда убагында иштегем. КМУда иштеп жүрүп, көп өтпөй эле саясий чоң кызматтарга аралашып кеткем. Ошондуктан И. Арабаев атабыздын атын алган Кыргыз мамлекеттик университети жүрөгүмө жакын. Куттуу окуу жай десем жаңылышпайм. КРнын Улуттук Илимдер Академиясынын жетекчилиги кызматынан өз каалоом менен бошогон соң, ар кандай сунуштар болду. Бирок илимий-чыгармачылык ишимди улантканын деген максатта көп варианттардын ичинен И. Арабаев атындагы КМУга келип иштөөнү туура көрдүм.

– Окуу жайда азыр кандай багытта иш алып баруудасыз?

– Эки багытта иш алып барып жатам. Биринчиси илимий багытта. Кыргыз элинин байыртан келе жаткан тарыхын философиялык, социологиялык өңүттө жалпылап, цивилизациялык жаатта кандай өңүгүп жатканын иликтеп, дүйнөлүк тарыхта ордубуз кандай, буга чейин кандай болду эле, эми кандай болот, деген мааниде салыштырып, иликтеп жатам. Бардык нерсе иликтөөдөн, анан салыштыруудан келип чыгат эмеспи. Экинчиси, чыгармачылык багытта, мисалы, адабият илими кандай өнүгүп жатат, дүйнөлүк адабияттын биздин коомго тийгизген таасири кандай, жаштар дүйнөлүк адабияттан түшүнүк алып жатабы? Мына ушул боюнча магистранттарга дарс окуудамын. Университеттин жетекчилигине рахмат. Менин сунушумду эске алып, университеттин алдында атайын “Гуманитардык илим изилдөө борбору” деп түзүп берди.

– Убагында Сиз менен бирге иштешкен айрым инсандар университетте азыр да иштеп жатышат. Буга чейин да көп белгилүү инсандар иштеп кетишкен. Алар тууралуу оюңузду уксак?

Туура, университетте илим жаатында кыргызга аттын кашкасындай таанымал бир топ инсандар иштеп кетишти. Алардын айрымдары азыр да иштеп жатышат. Мен иштеген учурда Рахат Ачылова ректор эле. Ал маалда тарых илимдеринин доктору Эгемберди Маанаев, Манас таануу институтунун директору Топчубек Тургуналиев, педагогика илимдеринин доктору Айчүрөк Калдыбаева жана башкалар болуп чогу иштешкенбиз. Ал инсандар азыр да университетте иштеп жатышат. Менин кайрадан университетке келип иштөөмө аты аталган инсандардын бул жакта иштеп жатканы да себеп болду десем жаңылбайм.

– Университетке И. Арабаевдин ысымы ыйгарылып калышына да Сиздин тиешендиз болгондугу айтылып жүрөт...

– Мен анда Өкмөттө вице-премьер министр болуп иштечүмүн. И. Арабаевдин ысымы ыйгарылсын деп сунушту колдоп, чечимди биз кабыл алдырганбыз. Айтор, жогоруда айтпадымбы. Университет башынан жүрөгүмө жакын деп. Дайыма кол үзбөй, И. Арабаев атындагы КМУ менен кызматташып турганга аракет жасайм. Былтыр университетке 3 миңге жакын китебимди тапшыргам. Буюрса дагы бир топ китептеримди тапшырам деген тилегим бар.

– Нооруз майрамы кирип келди. Университеттин жалпы жамаатына куттуктоонузду айта кетсеңиз?

– Жакшы болот. Жалпы жамааты Нооруз майрамы менен чын жүрөгүмөн куттуктайм. Нооруз, Кыргызча жаңы жыл, жаңы күн. Күн менен түн тогочкон күн. Түшүм мол болсун! Берекенин, жакшылыктын жылы болсун! Жалпы жамаатка бекем ден соолук, иштерине албан ийгиликтерди каалайм.

– Маегиңизге рахмат!

Маектешкен **МИРЛАН АЛЫМБАЕВ**

○ МАДАНИЯТ...

Алгач өзүмдүн чыгармачылыгым жөнүндө айтайын. Мен чыгармачылык үй-бүлөдө төрөлүп өстүм. Атам Машаев Бодөш түштүк жергесинде комузчу катары белгилүү инсандардан болуп, атактуу комузчу Болуш Маадазимовдор менен үзөңгүлөш болуп жүргөн. Убагында залкар комузчу, ырчы Атай Огонбаевдин Аксыдагы шакирти болуптур. Менин атымдын да Атайбек деп аталышы Атай Огонбаевдин аманатына байланыштуу экен. Апам Дилде дагы жамактап ырдаган таланттуу болучу. Үйүбүзгө таланттуу инсандар көп келүүчү. Убагында атам ыраматылыгы белгилүү төкмө акын Токтосун Гыныбеков, Ормонбек Асанов, Гүлжан Сейиткуловлар менен райондук маданият үйүндө чогуу иштешиптир. Аларды залкарлар Осмонкул Болобалаев, Калык Акиевдер Фрунзеге алып кетишип, артист болуп кетишсе, атам турмуш шартына байланыштуу Аксыда кала берет. Залкар комузчу Шекербек Шеркулов да Аксыга келип калса, атама жолукмайынча кетчү эмес. Атам менен Шекербек Шеркулов аке дос тура. Атактуу төкмө акын Алымкул Үсөнбаевдин дагы биздин үйгө келип мейман болгону эсимде. 7-8 жашымдан комуз чертип, музыка дүйнөсүнө эрте аралаштым. Алгач комуз чертсем, кийинчерээк Мондалина аспабын андан кийин Аккордеон аспабын үйрөнүп, айлыбыздагы өздүк-көркөм ийримдеринин ырчыларын коштоп берип, музыкант катары районубузга белгилүү болуп калдым. Кароо фестивалдарга дайым катышып, далай сыйлык грамоталардын ээси болдум. 1960-жылдары залкар обончу Рыспай Абдыкадыров, К. Тагаев, А. Атабаев, М. Рыскулбековдор баш болгон бир топ обончулар, ыр-обон жанрын жаңыча табылгалар менен бийик деңгээлге көтөрүп жибериптир, ал искусствонун башка түрүнө караганда алда канча популярдуу болуп кетти. Обон жөн эле көңүл черин жазган ырлар эмес, адамдын ой жүгүртүү туюмуна өз таалим тарбиясын бере ала турган өзүнчө бир көркөм дөөлөт катары баалана баштады. Обончулук өнөрдүн баасы болуп көрбөгөндөй көтөрүлүп кетти. Мен дагы обончулукка кызыгып кетип 1963-64-жылдардан баш-

Наам тууралуу

тап обон жаза баштадым. Ошол обондорумдун ичинен 1965-жылы жазган «Кыргызстаным» (Сөзү Карачал Курманбаевдики) аттуу обонум эл оозуна алынып ырдалып кетти. Ушул обонум 1969-жылы обончулардын Республикалык кароо конкурсунда 2-орунду жеңип алып, менин обончулук өнөргө

карай кетүүгө ишенимдүү жол ачты. Мына ошол 1965-жылдан бери 53 жыл болду. Бул обонум улам жаңы муундун өкүлдөрүнүн аткаруусунда ушу мезгилге чейин популярдуулугун жогото элек. 1965-жылдан баштап обончулук өнөрүмдүн башталышына жыл санап кылып жүрөм. Мына бы-

йыл обончулук өнөрдө жүргөнүмө 53 жыл болду. Ошол 53 жылдан бери жазган обондорумдун ичинен тандап «Тандалмалар» деген ат менен 335 ноталуу обондорумду кымтыган жыйнак китебим эртең бүрсүгүнү жарык көргөнү турат. Азыр финансылык маселелер менен гана кармалып турат. 1970-80-жылдар чыгармачылыгымдын гүлдөп турган учуру болду. Ошол убактардагы концерттик топтордун, эстрадалык ансамблдердин бардыгынын репертуарында менин 10 дон ашык чыгармаларым баймабай ырдалып турду. Ал эми Ош драм театрынын кээ бир спектаклдери менин обондорум менен шөкөттөлсө, бүткүл Союздук «Мелодия» фирмасы чыгарган грампластинкаларда ошол мезгилдин таанымал ырчыларынын аткаруусунда ар дайым чыгып турду. Дүйнөлүк атактуу ырчы Болот Миңжылкыевдин жана КР Эл артисти Дарика Жалгасынованын репертуарында менин чыгармаларым дайыма аткарылып чет мамлекеттерге барган гастролдорунда да чыгармаларымды ырдап жүрүштү. Канчалаган ырчылар менин чыгармаларымды ырдашып элибиздин алкоосуна ээ болушту, сыйлык наамдарды алышты. Менин чыгармаларым ушундай бийиктикке жетип, көптөгөн ырларым элдик ырларга айланып кетсе дагы мени бир да сыйлык наамга көрсөтүшкөн жок. Ошол эле мезгилде бир эки обону менен кээ бир обончулар эмгек сиңирген артисти мындай кой, Эл артисттигин алып жатышты. Мен болсо тагдырдын өгөй баласы болдум. Балким мага жасалган өгөй мамиленин себеби Маданият министрлигинин чиновниктери сураган акчаны бербей койгонум болду окшойт.

Балким көрө албастык да себеп болгондур. Кандай болгон күндө да мен өзүм теңдүү, маданияттын казанында бирге кайнаган коллегаларымдын катарынан калып калдым. Алар эчак эле ала турган сыйлык наамдарын жаш кездеринде эле алып коюшту. Көптөгөн гезит журналдарга «эмне үчүн Бодөшовго наам берилбейт?» - деп эле журналисттер жана карапайым эле адамдар жазып жатышты ошолор себеп болду айтор жогорку даражалуу адамдар мага көңүл бура башташты. 2006-жылы Ардак грамота, 2008-жылы «КР эмгек сиңирген артисти» наамын алдым. Өткөн 2018-жылдын аягында «К. Р. Эл артисти» наамына ээ болдум. Азыркы учурда И. Арабаев атындагы университеттин музыка кафедрасында доценттик орунда иштеп, көп жылдардан бери маданият майда-нанда иштеп топтогон тажрыйбамды студенттериме үйрөтүп жатам. Чыгармачылыгым үзүрлүү болуп жатат. Мен бир эле обон жанрында эле чыгармаларды жазбай классикалык чыгармаларды да жазгам, азыр да жазып жатам. Айрыкча комуз күүлөрүн жазууга аракеттерди көп көрүп, ондон ашык күүлөрдү жазууга жетиштим. Күүлөрүм жана жүздөн ашык обондорум Кыргыз Радиосунун алтын коруна жазылып алынган. Радиодон баймабай берилип элибиздин жан дүйнөсүн тазартууда Рух байлыгын өстүрүүдө өз милдеттерин аткарып жатышат.

● **АТАЙБЕК БОДӨШОВ,** Кыргыз Республикасынын Эл артисти, композитор комузчу. К.Р. композиторлор союзунун жана К.Р. музыка ишмерлөр союзунун мүчөсү.

○ АРАКЕТЧИЛ СТУДЕНТ

СТУДЕНТИБИЗ “КЫРК КЫЗ” СЫНАГЫНА КАТЫШЫП ТАЛАНТЫН КӨРГӨЗДҮ

Б ИШКЕКТЕ ӨТКӨН “КЫРК КЫЗ” АТАЛЫШЫНДАГЫ ДОЛБООРГО И. АРАБАЕВ АТЫНДАГЫ КМУНУН КӨРКӨМ МАДАНИЯТ ЖАНА БИЛИМ БЕРҮҮ ФАКУЛЬТЕТИНИН БИРИНЧИ КУРСУНДА БИЛИМ АЛЫП ЖАТКАН БАЕТ КЫЗЫ ДИЛДАЙЫМ ДА КАТЫШЫП, ӨЗҮНҮН ДАРАМЕТИН СЫНАП КӨРДҮ. АТАЛГАН ДОЛБООРГО РЕСПУБЛИКАНЫН АР БИР ОБЛУС, РАЙОН, АЙЫЛДАРЫНАН ЧОГУЛГАН КЫРК КЫЗ КАТЫШТЫ. БОЛУП ӨТКӨН СЫНАК ТУУРАЛУУ ДИЛДАЙЫМ БИЗГЕ КЫСКАЧА БУЛАРДЫ АЙТЫП БЕРДИ.

- Дилдаайым, “Кырк кыз” долбооруна кантип катышып калдың?
- “Кырк кыз” долбоорун мен кеч уктум. Эрттерээк укканымда жакшыраак даярданмак экенмин. Даярдыгым бир аз начар болуп калды. Бирок, эң башкысы сынакка катышканымдын өзү мага чоң сабак болду десем жаңылышпайм. Сынак үч этап менен өткөрүлдү. Үчөө тең ийгиликтүү, жакшы өттү. Биринчи этапта кыздар кыргыз тили боюнча тесттен өттүк. Тагыраак айтканда кыргыз тилин кандай билээрбиз текшерилди. Андан кийин аял кишиге тиешелүү кесме кесүү, камыр жайуу ж.б. иштерибизди көргөздүк. Андан соң жаа аттык. Анан эң акырында Бишкектеги Кожомкул Кааба атындагы спорт ордосунда өзүбүзгө тиешелүү талантыбызды тартууладык. Жыйынтыгында биринчи орунду Чүй облусунун Аламүдүн району алды. Аталган райондо туулуп өскөн кыз биринчи орунду алып, баш байге 200

миң сомго ээ болду.

- Биринчи эле курста билим алып жатыптырсың, мындан ары да мындай сынактарга катышып турасыңбы?

- Буюрса катышым турам деген зор тилегим бар. Негизи студенттер окуу менен эле чектелбей, ушундай коомдук иштерге активдүү катышуубуз керек.

● **МИРЛАН АЛЫМБАЕВ**

○ ДЕН СОЛУК САКЧЫЛАРЫ...

СТУДЕНТТЕРДИН ДЕН СОЛУГУНА КАМ КӨРҮП, БИР ТОП ЖЫЛДАН БЕРИ УНИВЕРСИТЕТТИН МЕДИЦИНАЛЫК ПУНКТУНДА ҮЗҮРЛҮҮ ИШТЕП КЕЛЕ ЖАТКАН АК ХАЛАТЧАН АЙЫМДАРДЫН КЫСКАЧА МАЕГИН ГЕЗИТ БЕТИНЕ ЧАГЫЛДЫРЫП КОЮНУ ТУУРА КӨРДҮК. ТУУРА КАБЫЛ АЛЫП ОКУП КОЮҢУЗ ОКУРМАН...

Студенттердин ден соолугуна кам көргөн, КМУнун ак халатчан айымдары

ГУЛЖАМАЛ ЫРЫСОВА, И. АРАБАЕВ АТЫНДАГЫ КМУНУН МЕДИЦИНАЛЫК ПУНКТУНУН ДАРЫГЕРИ:

- Гүлжамал эже, университеттин медициналык пунктунда иштеп жатканыңызга канча жыл болду?

- Быйыл 6 жыл болду. 2004- жылдан 2007- жылга чейин иштегем. Андан кийин 9 жылга жакын башка жакта иштеп жүрүп, 2016- жылы башкы врачыбыз Раиса Касымбекова: "Бизге эле келип ишинди улант дегенинен, кайра бул жака келгем. Ошондон бери бул жакта иштөөдөмүн. Жумушубуз жакшы. Айлыгыбызды убагында алабыз. Медициналык жабдууларыбыз жетиштүү. Жетишпеген нерселерибиз болсо ректоратка айтабыз, алар алып беришет. Студенттерди убак- убагы медициналык кароодон өткөрүп турабыз.

- Студенттер кароодон кайсыл учурда өтүшөт?

- Студенттерди биринчи курска жаңыдан келип окуп баштаганда кароодон өткөрөбүз. Буга чейин университеттин алдындагы колледждин студенттерин мед. кароодон өткөрчү эмеспиз. Былтыртан баштап колледждин студенттерин да кароодон өткөрө баштадык. Былтыр мисалы 600 дөн ашуун студент кароодон өттү.

- Студенттердин ден соолуктары кандай?

- Ден соолуктары жалпысынан жакшы. Арасында ден соолугунан жабыркагандары да болуп калат. Көпчүлүк студенттер аз кандуулук менен жабыркап кайрылышат. Мисалы, кээ бир студенттердин гемоглобиндери аябай эле төмөн түшүп кеткен учурлар болот. Ал студенттерди биз бейтапканага жиберебиз. Алар ал жактан анализдерин чыгарып келишет. Биз дары жазып беребиз. Кеп- кеңешибизди айтабыз. ж.б.

- Студенттер сиздерге чакыртпай эле келип кароодон өтүшөбү?

- Ден соолугуна кайдыгер карабай, чакыртпай келген студенттер да бар. Артынан ээрчитип, кайра- кайра деканатка телефон чалдыртып жатып араң келген студенттер да жок эмес. Студенттерге айтаарым бизге убагында келип мед кароодон өтүп турушса жакшы болоор эле.

ЭЛВИРА МАКСУТОВА, И. АРАБАЕВ АТЫНДАГЫ КМУНУН АКУШЕР-ГИНЕКОЛОГУ:

- Университетте 2014- жылдан бери иштеп келе жатам. Жумуш жакшы. Айлык маяналарыбыз убагында колго тийет. Башка медициналык жайларда иштесек деле бул жакта иштегендей айлык алмакпыз. Мед. пунктубузда шарт жаман эмес. Албетте, эми жетишпеген жактар да бар. Бирок такыр эле жок эмес. Аппаратуралар, керектүү шайман, жабдууларыбыз бар.

- Университетте кыздар көп эмеспи, гинекологиялык жактан жабыркаган кыздар болбой койбосо керек?

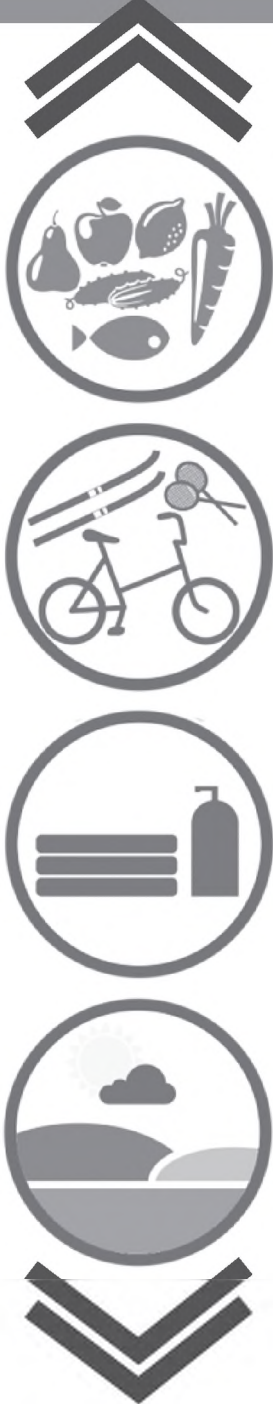
- Албетте, жабыркаган кыздар бар. Биздин максат кыздарды, балдарды, айтор студенттердин баарын 100 пайыз медициналык кароодон өткөрүү. Ошол 100 пайыз медициналык кароодон өткөн кыздардын 16-20 пайызга жакыны гинекологиялык жактан жабыркашат. Аларга өз кеңешибизди берип, чоң ооруканаларга жиберибиз. Дарысын жазып беребиз.

- Сиздер берген кеңешти студент кыздар туура кабыл алышабы?

- Туура кабыл алып, биз айткан кеңешти аткаргандары да бар. Аткарбай, ден соолугуна кайдыгер карагандары да жок эмес. Кээ бир студенттерге дары ичип атасынбы, доктурга бардынбы деп кайра-кайра телефон чалсак да, телефонун албай, биздин кепти укпагандар да көп болот.

- Студент кыздарга кандай кеп-кеңештиңизди айтасыз?

- Учурдан пайдаланып И. Арабаев атындагы КМУда билим алып жаткан баардык студент кыздарды тазалыкка чакырат элем. Ден соолуктарын жакшы карашса. Буттарын жылуулап, өздөрүн жылуу алып жүрүшсө. Маал- маалы менен бизге келип гинекологиялык жактан болобу, башка жагынан болобу медициналык кароодон өтүп турушса, биз айткан кеп-кеңешти угуп турушса дейт элем. Ден соолук биринчиден студенттин өзүнө эле керек. Ошону жакшы түшүнүшсө. Бүгүнкү кыздар эртең бир үй бүлөнүн очогу, жарыгы болуп эне болушат. Эгер ооруну азыртан алдына албаса, эртең оорусу өтүшүп кетсе, алар эне болуу бактысынан ажырап да калышы ыктымал. Ошондуктан студенттер, кыздар ойлонушса дейм.

СЫПАЙЫ ЖАМАНКУЛОВА, И. АРАБАЕВ АТЫНДАГЫ КМУНУН ТИШ ДАРЫГЕРИ:

- Сыпайы эже, студенттердин тиш дарыгери экенсиз. Качантан бери иштеп келе жатасыз?

- Эки жыл болду. Ага чейин Ж. Баласагын атындагы КУУнун студенттик бейтапканасында иштетчүмүн. Бул жерде эки тиш доктур иш алып барабыз. Мен анан Эрмек Момункулов деген жигит. Мен түшкө чейин иштесем, Эрмек түштөн кийин, кечке чейин иш алып барат.

- Кайрылган студенттер боюнча айтып берсеңиз?

- Студенттерди жаңы окуу жылынын башында кароодон өткөрөбүз. Биринчи курска жаңы келген студенттер сөзсүз медициналык кароодон өтүшөт. Мисалы быйыл биринчи курста 1064- студент кайрылды. Баардыгынын тишин карап чыктык. Дээрлик жарымынын тиши соо эмес экен. Жаштар арасында тиши ооругандар барган сайын көбөйүп бара жатат. Негизи адам тишке көп көңүл бурбайт. Качан гана орууганда тиш доктурду издеп келишпесе, келишпейт. Студенттер деле ошондой. Бизге келишпейт, убагында көрүнүшпөйт. Келгиле, көрүңүлө деп чакырып жатып тажайбыз.

БАШКЫ РЕДАКТОР:
Мирлан Алымбаев

ЭЛЕКТРОНДУК ДАРЕК:
alimbaeff@mail.ru

ДИЗАЙНЕР:
Кубат Абышов

НУСКАСЫ: 1000
БУЙРУТМА: 469

РЕДАКЦИЯЛЫК КЕҢЕШ:
Төлөбөк Абдырахманов
Сыртбай Мусаев
Айчүрөк Калдыбаева
Шарапат Искендерова
Бакыт Мырзатаева

Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигинде катталган № 10170
Кол жазмалар кайтарылбайт жана рецензияланбайт.
Окурмандардын жарыялаган макалалары редакциянын көз карашын билдирбейт жана ага редакция жооп бербейт.

ДАРЕГИ:
Бишкек шаары
И. Раззаков көчөсү 49

БАЙЛАНЫШ ТЕЛЕФОНУ:
312 66 47 73, 0703 34-27-10

○ МАНАС ДЕП УРААН ЧАКЫРЫП...

Нурбек Талантбеков, И. Арабаев атындагы КМУнун алдындагы “Манас таануу” институтунун 4-курсунун студенти:

“Саякбай ата түшүмө кирип аян алгам, ошондон баштап манас айта баштагам”

- Нурбек мырза, алгач өзүңүздү тааныштырсаңыз?

-Нурбек Талантбеков, 1997-жылы айтылуу Нарын облусуна караштуу Ат-Башы районундагы Бирлик айылында жарык дүйнөгө келгем. Ошол жерде өсүп, балалык кезим айылда өткөн.

-Манас дүйнөсүнүн өзөгүн кармап, башуруп келе жатпайсызбы. Негизи манасчылык, деги эле манас ааламы бул эмне?

- Манас деп жалпылап жөнөкөй адамдын, угармандын ою менен алганда, Манасты баатыр катары элестетет да. Кылыч кармап, найза сайып жоо бетинде жүргөн баатыр деп. Ал эми манасчыларды деле, көбүн эсе көпчүлүк, Манасты эпос катары айтып, элге жеткирген айтуучу катары баамдашат да. Кудайга шүгүр, барган сайын түшүн-гөндөрдүн саны өсүүдө. Мен деле башында Манас туралуу эч нерсе билчү эмесмин. Манастын кырк чоросу десе, кырк камчысы бар деп ойлочумун. Кийинчерээк капыл-тапыл, аян-түштүн аркасы менен улуу дүйнөгө аралашып, устат күтүп, манасчыларды ээрчип, улуу касиетти көтөрүнүп баштаганан тартып, көз караштар өзгөрүп, ой-жоорумдар алмашты. Манас тууралуу түшүнүгүм байый баштады десем болот.

Ал эми бүгүнкү көз карашымда Манас бул албетте тарыхый чындык, жашап өткөн. Бирок ошол эле убакытта, Манас ааламдык улуу күч. Биз муну каалайбызбы, каалабайбызбы айныгыз чындык да. Себеби Манаста он сегиз миң аалам деген бар. Маселен дүйнөнүн кайсы жерин албайлык, баардык жеринде, Манас деген, жер, суу аттары бар. Эгер манас бир эле дүйнөгө келсе, ошонун барына үлгүрмөк эмес. Муну логикалык ой толгоо менен айтканымда. Жана ошондой эле Манас Жараткан Кудай Таала тарабынан келген улуу күч десек да болот.

- Сиз ушул Манас дүйнөсүнө аралашып калганга, сүнгүп киргенге эмне түрткү болду?

-Мен он бир жашымда, үчүнчү класс окуп жүргөн учур эле. Кыргыз адабияты сабагынан адабият китебинен Манастын баят чагы деген бөлүмүн эжей көркөм окугула деп тапшырма берген. Анан менин окуганым жагып калгандыктан, мага жаттап келип

лип айт деп тапшырма берди. Үйгө барып бир күн кечке жатпай албай койдум. Анан түн ичинде аян-түш болуп, үйдө эчким жок болчу. Уктап атам десем уйку эмес, ойгомун дейин десем өңүм эмес. Ошондо боз үйлөр тигилген жайлоого туш келип, манастан элдердин коркуп качканын көрүп, мен да Манасты көрөйүн деп оолуксам, Саякбай атадан аян келип, Манас ааламдай кенен, Манас ааламын көрөм десем ааламдай кенен, жан дүйнөң таза, кенен болушу керек деп, анан кырк чорону таныштырды. Ошондо Манасты аалам келбетинде көргөм. Өзүм да тан калдым. Башка манасчыларга баатыр катары аян берилсе, мага аалам катары аян келгенинде.

- И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин «Манас таануу» институтуна келип окуп калганыңыздын жөнү эмнеде?

- Мен тогузунчу класста окуп жүргөндө эле «Манас таануу» институтуна тапшырам дегем. Себеп дегенде Манас жаатында кетем деген көксөөм күч эле. Мен көксөгөн окуу жай жалгыз ушул гана институт болгон. Ошентип 2015-жылы тапшырып, учурда окуу жайда татыктуу билим алып жатам. Чынында манас дүйнөсү кенен, ырыскысы белен экенин баамдадым. Маселен манасты

билбей, кызыкпай келип алган студенттердин кээси кетип калышты. Учурда төртүнчү курста окуйм. Окуум жакшы. Манас жаатында окуп, иш алып барып жатканыма сыймыктанам.

- Бул институтка келгенде кандай ийгиликтерге жетише алдыңыз?

-Мен окуу жайга тапшырганга чейин манас айтып кара сөздү окуп билип, кошумча уюштуруу иштери менен алектенип жүргөн болсом, азыр илим жаатында, мугалимдик багытта да көп нерсе биле алдым жана билип жатам. Окуу жай кесипкөй адис катары калыптанышыма таасири чоң десем болот. Көптөгөн мүмкүнчүлүктөрдү берип, ректорат жактан өзүбүздүн жетекчибиз Топчубек Тургуналиевден да колдоого алынып, дем күч берди десем жаңылышпайм. Аракетим бааланып, 2017-жылы үчүнчү курсумда «Манас күнүндө Кыргыз Республикасынын Президентине караштуу Мамлекеттик тил боюнча улуттук комиссиясынан «Кыргыз тил» тош белгисин алдым. Аталган сыйлыкты эң жаш алган мен болдум. Андан тышкары «Маданияттын мыкты кызматкери» наамы менен да сыйландым. Акимияттын, губернатордун, билим берүү министрлигинин сыйлыктарына арзыдым. Албетте, манастын деми менен десем болот, университет да чоң колдоолорду көргөзүп, акчалай жактан да дайым колдоп турат.

- Манас дүйнөсүн дагы да өнүктүрүүдө, элге жеткирүүдө ой, максаттарыңыз менен болушүп кетсеңиз?

- Алсак азыркы учурда «Саякбай манасчы» эл аралык коомдук фондунда, «Көй кашка» коомдук бирикмесинде иштейм. Жана ошондой эле КТРКдагы «Манас таануу» интеллектуалдык таймашында да иштерди алып барып жүрөбүз дегендей. Негизинен ушул манас жаатында улантам. Андан тышкары «Саякбай манасчы» фондунда да иштерди үзбөйбүз. Ал эми «Көй кашка» бирикмеси, мынакей жалындуу жаштар менен куралып, көптөгөн алгылыктуу иштерди баштап келетат, ал жерде да дагы да жакшы иштерди алып барабыз буйруса. Жакында маданият министри жумушка кабыл алды. Маданият, маалымат жана туризм министринин алдында «Улуттук маданий борбору» деген бар, ошол жерде манас боюнча атайын штаттык негизде орун жок экен, тарыхта биринчи атайы манас боюнча адис кирип, ал жактанда иш баштадык. Жакшы жаңылыктар бар. Буйруса манасчылардын каароо сынагын жыл сайын туруктуу кылып жана ошондой эле жогорку денгээлде өткөрөлүк деп демилге көтөрүп чыктык. Министрлик жактырды. Эми документ иштери толук бүтсө эле жыл сайын иш чараларды өткөрүп турабыз.

- Манас ааламына четинен аралашып, этегин кармап келе жаткан жаш жеткинчек манасчыларга пикириңизди, сунушунузду айтып кетсеңиз?

-Айтаарым биринчиден көп окушу керек. Элде ушундай түшүнүк бар, манасты жаттап айткандар өзүнчө, аян берип айткандар өзүнчө деп. Аян бергендер оозун ачса эле манас куюла берет депчи. Албетте бул кем түшүнүк. Негизи манасты жатташ керек, Сагымбай да Саякбай да убагында жаттаган, куйма кулактык менен куржунду толтуруш керек да. Канча көп толтурса бир күнү жарылат, анан акырындык менен өзүнүн варианттарын айтууга өбөлгө түзүлөт да, манасты көтөрүнүп манасчылыкта жүргөн соң баардык жагынан үлгү, өрнөк болуш керек. Манас айтып жүрүп айтпай калгандар болсо улатсын. Бул өтө ыйык нерсе, жок дегенде кара сөз түрүндө айтып, манастан мисалдарды келтирип жүрсө бул жакшы жышаан болот демекчимин.

ОШМУДА ОКУП ЖАТКАН КМУНУН СТУДЕНТТЕРИ

“Билим бийикке сүйрөйт, акыл алыска жирейт”- демекчи, 2018-2019-жылдын жазгы семестринде Ишеналы Арабаев атындагы Кыргыз Мамлекеттик Университетинин студенттери мобилдүүлүк боюнча убактылуу окуп келүү үчүн Ош Мамлекеттик университетине барып окуп жатканы көпчүлүккө маалым. Бул жерден биз биринчиден, И. Арабаев атындагы КМУнун студенттери ОшМУга, аталган окуу жайдын студенттери КМУга келип билим алышына өбөлгө түзгөн эки университеттин жетекчилигине ыраазычылык билдирип коюу керек. Экинчиден, “Мен өз университетимде эле окушум керек, Ошко барып окуганга шартым жок”-дебей барып окуп жаткан студенттерге да ырахматыбызды айта кетүүбүз шарт. Кыргызстандагы алдыңкы окуу жайлардын бири катары жакшы жактары менен эл ичинде акыркы убактарда көбүрөөк айтылып келе жаткан ОшМУда билим алып жаткан студенттерибиздин кимдер экенин төмөндөн окуп билип коюңуз...

1) Монолдоркызы Элизат КМУнун Тарых жана социалдык-укуктук билим берүү факультетинин 3-курсунда окуйт (мобилдуулук боюнча ОшМУ нун тарых факультетинде 3-курсунда окуп жатат)

2) Абдиллаева Канбубу Ашимовна КМУнун Мамлекеттик тил жана маданият институтунун 3-курсунун студенти (мобилдуулук боюнча ОшМУ нун Филология факультетинде 3-курсунда окуп жатат)

3) Салибек уулу Санжар КМУнун Мамлекеттик тил жана маданият институтунун 3-курсунун студенти (мобилдуулук боюнча ОшМУ нун Филология факультетинде 3-курсунда окуп жатат)

4) Амирова Жамбы КМУнун Мамлекеттик тил жана маданият институтунун 3-курсунун студенти (мобилдуулук боюнча ОшМУ нун Филология факультетинде 2-курсунда окуп жатат)

5) Алимжан кызы Кенжегүл КМУнун Мамлекеттик тил жана маданият институтунун 3-курсунун студенти (мобилдуулук боюнча ОшМУнун Филология факультетинде 2-курсунда окуп жатат)

6) Калмамат кызы Клара КМУнун Мамлекеттик тил жана маданият институтунун 3-курсунун студенти (мобилдуулук боюнча ОшМУнун Филология факультетинде 2-курсунда окуп жатат)

7) Зарылбек кызы Элла КМУнун Химия жана биология факультетинин 2-курсунун студенти (мобилдуулук боюнча ОшМУ нун Табият таануу жана география факультетинде 2-курсунда окуп жатат)

8) Абдималик кызы Мунира КМУнун Химия жана биология факультетинин 2-курсунун студенти (мобилдуулук боюнча ОшМУ нун Табият таануу жана география факультетинде 2-курсунда окуп жатат)

Сапардагы студенттерге ийгилик!!!

